

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra anglistiky a amerikanistiky

Terminologie v trestním řízení vedeném v USA a České republice: pojmová analýza

Bakalářská práce

Palacký University Olomouc
Faculty of Philosophy
Department of English and American Studies

Terminology of criminal proceedings in the USA and the Czech Republic: conceptual analysis

Bachelor Thesis

2017

Barbora Vlčková

Poděkování

Tímto děkuji vedoucímu mé práce, Mgr. Ondřeji Klabalovi, za trpělivost a cenné připomínky, které mi při psaní poskytl.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 2.5.2017

.....

vlastnoruční podpis

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá fungováním trestního řízení v USA a v České republice (od analýzy trestního řízení ve Velké Británii bylo upuštěno, viz kapitola 1). Práce si klade za cíl popsat české a americké trestní řízení a srovnat termíny v něm užívané. Tyto termíny budou následně analyzovány pomocí metody pojmové analýzy, která by měla usnadnit přiřazení slovního pojmenování v cílovém jazyce. Překlady těchto termínů budou nakonec shrnuty a seřazeny do glosáře, který bude možno používat i samostatně.

Klíčová slova: české trestní řízení, americké trestní řízení, trestní řád, termín, pojem, pojmová analýza

Anglicky

This thesis deals with the principles of criminal proceedings of the USA and of the Czech republic (analysis of the criminal proceedings of Great Britain is not included; the explanation for this can be found in chapter 1). The objective of this work is to describe Czech and American criminal proceedings and to compare the terms that are used in this procedure. Followingly, these terms are analysed through the method of conceptual analysis, which is supposed to facilitate the assignment of target-language term. Finally, the translation equivalents are summarised and arranged into a glossary that can be used independently of this thesis.

Key words: Czech criminal proceedings, US criminal proceedings, criminal procedure code, term, concept, conceptual analysis

Obsah

Anotace.....	5
Anglicky	5
1 Úvod	8
2 Pojmová analýza	10
3 Kontinentální právní systém.....	11
3.1 Právo České republiky.....	11
4 Angloamerický právní systém.....	12
4.1 Anglické právo	13
4.2 Právo USA.....	14
5 Česká republika	16
5.1 Přípravné řízení.....	16
5.1.1 Shrnutí a překlad	17
5.2 Předběžné projednání obžaloby.....	18
5.3 Hlavní líčení	19
5.3.1 Obecně.....	19
5.3.2 Počátek hlavního líčení	22
5.3.3 Dokazování.....	23
5.3.4 Závěr hlavního líčení.....	23
5.3.5 Rozhodnutí	24
5.3.6 Shrnutí a překlad	24
5.4 Opravné řízení	24
5.4.1 Obecně.....	24
5.4.2 Řádné opravné prostředky.....	26
5.4.3 Mimořádné opravné prostředky	28
6 Spojené státy americké (USA)	30
6.1 Pre-Trial.....	30
6.1.1 Investigation and charging	30
6.1.2 Initial hearing/arraignment.....	31
6.1.3 Discovery	31
6.1.4 Plea bargaining.....	32

6.1.5	Preliminary hearing	33
6.1.6	Pre-trial motions	34
6.1.7	Shrnutí a překlad	35
6.2	Arraignment	35
6.2.1	Zvláštní případy prohlášení viny: nolo contendere a Alford plea	36
6.3	Trial	37
6.3.1	Voir dire a opening statements	38
6.3.2	Witness examination and evidence presentment	38
6.3.3	Closing arguments	39
6.3.4	Jury instructions a jury deliberations and decision	39
6.3.5	Shrnutí a překlad	40
6.4	Postconviction remedies	40
6.4.1	Habeas corpus	40
6.4.2	Appeal	41
6.4.3	Shrnutí a překlad	42
7	Závěr	42
8	Glosář	43
8.1	Termíny z češtiny do angličtiny	43
8.2	Termíny z angličtiny do češtiny	44
	Summary	46
	Seznam použitých zdrojů	47

1 Úvod

Ač to na první pohled nemusí být zřejmé, právo patří k našemu každodennímu životu, neboť tvoří neoddelitelnou součást politického, společenského a kulturního prostředí, ve kterém platí. Obecně lze konstatovat, že předmětem právní vědy jsou právní jevy, z nichž základním a determinujícím je právo samo jako normativní systém (Knapp, 1995, s. 5). Logicky je nutné určité prvky této vědy (např. zákony) aktualizovat a přizpůsobovat je měnícím se potřebám společnosti. Možná i kvůli této proměnlivosti je právní oblast velmi atraktivním pracovním oborem a není divu, že je nejčastější specializací mezi českými překladateli, jak dokazuje průzkum překladatelského trhu ve střední Evropě z roku 2016¹.

Tato bakalářská práce se dotýká oblasti trestního práva, konkrétně se zabývá **fungováním trestního řízení** ve dvou různých zemích – Spojené království bylo nakonec z mé práce vynecháno (vysvětlení níže). Trestní proces České republiky popsány v této práci se v různých koutech naší země neliší, jelikož Česká republika je malý stát s homogenním právním systémem. Problém je ovšem s trestním řízením v USA, jelikož tato země je **federace**. Pro jednoduchost je americké trestní řízení popsáno v této práci **univerzálním trestním řízením**, které lze aplikovat ve většině států USA (toto zobecnění například používá i Robinson, jeden z autorů citovaných v mé práci). Proto všechny navržené překladové ekvivalenty budou uplatnitelné pouze v rámci komunikace týkající se **amerického a českého trestního řízení** (jak bude zmíněno níže, překladové protejšky použitelné v anglickém trestním řízení nejsou zahrnuty, a proto pokud nějaký ekvivalent neexistuje v americkém trestním řízení, není vyloučeno, že bude existovat v anglickém trestním řízení).

Ačkoli je oblast trestního práva (včetně trestního řízení) překladatelsky již probádána², tato práce by měla přinést nový, mezisystémový pohled na trestní řízení prostřednictvím pojmové analýzy. Práce má za úkol **sumarizovat a analyzovat pojmy** trestního řízení a na základě provedené analýzy poskytnout **návrhy překladatelských řešení**. Téma této práce považuji za užitečné hned z několika důvodů. Jednak je to proto, že mnohé principy právní lingvistiky byly stanoveny teprve v průběhu posledních dvaceti let (Chromá a Klabal, 2015, s. 200), což ji činí velmi mladou vědou, a proto by i tato práce mohla znamenat určitý přínos. Za druhé je to kvůli

¹ Tento průzkum je dostupný na: http://www.jtpunion.org/spip/IMG/pdf/CETMS_CS_fin-.pdf

² Například Anglicko-český a česko-anglický právní slovník od Chromé.

stále se zvyšující popularitě právní specializace v překladatelství (viz výše), takže by z této práce mohli čerpat studenti překladatelství a začínající překladatelé. Za třetí je to kvůli vysoké interakci mezi občany těchto zemí – v USA žilo na začátku tohoto milénia téměř 1,3 mil. lidí, kteří se přihlásili k české národnosti³, čímž se USA stává vedle ČR zemí s **nejpočetnější českou komunitou**. Bohužel ani páchaní trestné činnosti českým občanem v USA nebo americkým občanem v ČR není žádnou raritou (např. případ Radovana Krejčíře⁴, nebo případ vraždy rodiny Harokových⁵). Z výše uvedených informací plyne, že trestní řízení v kontextu daných zemí je velmi aktuálním tématem, proto stojí za to jej rozebrat. Tato práce by pak mohla být užitečná jak pro studenty translatologie, tak (z jazykového hlediska) pro studenty práv.

Co se týče samotného obsahu, již výše bylo zmíněno, že od analýzy trestního řízení ve Velké Británii bylo upuštěno. Důvody pro to jsou dva. Ten první je, že v rámci zachování detailního přístupu k pojmové analýze bylo srovnání třech zemí, a tudíž srovnání třech odlišných právních systémů (ačkoli právo Spojeného království a Spojených států amerických patří do stejné právní rodiny, existují mezi nimi významné rozdíly, viz kapitola 4.1 a 4.2), poněkud nad rozsah této práce. Ten druhý je, že tato práce měla být zaměřena na **procesní stránku trestního řízení**, nikoli na hmotně-právní otázky týkající se trestního řízení. Pojetí anglického práva je ale natolik odlišné od toho, co známe v naší zemi (tedy kontinentální pojetí), že pro úplné pochopení problematiky by musely převažovat hmotně-právní otázky nad procesní stránkou tématu. Problematicnost anglického trestního procesu potvrzuje i David (1972, s. 56): „Studium anglického trestního procesu působí na kontinentálního právníka rušivě nejen proto, že tu nenajde instituce, na které si zvykl, např. prokurátora (*státního zástupce* – pozn. aut.) nebo vyšetřujícího soudce, ale zejména z důvodu, že se přemístí do prostředí, kde nevládnou zásady, se kterými je nerozlučně spjatý.“ Konečné rozhodnutí vynechat anglické trestní řízení je tedy krok, který mi umožnil o to důkladněji rozebrat trestní řízení v USA a zároveň zůstat ve stanoveném rozsahu bakalářské práce.

Rozvržení této práce je následující: v následující kapitole se budeme věnovat konceptu pojmové analýzy. Po pojmové analýze jsou ve dvou kapitolách popsány právní systémy, kde si

³ Data dle stránek Ministerstva zahraničních věcí ČR. Dostupné na: http://www.mzv.cz/chicago/cz/kultura_co_nas_ceka/krajane/cesi_v_usa/

⁴ Viz například stránky Lidových novin: http://www.lidovky.cz/krejcir-byl-v-jizni-africe-odsouzen-k-35-letum-vezeni-za-pokus-o-unos-a-vrazdu-1v1-/zpravy-svet.aspx?c=A160223_152030_ln_zahranici_ELE

⁵ Viz například stránky České televize: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1801916-v-brne-zacal-soud-s-dahlgrenem-podle-zalobkyne-vrazdil-kvuli-labilite>

stručně objasníme některé principy fungování kontinentálního a angloamerického práva. Největší důraz bude kladen na pojmovou analýzu trestního řízení, která následuje po právních systémech. Analýza je rozdělena do **dvou celků podle zemí** (Česká republika a Spojené státy americké), kdy je v rámci každé země popsáno trestní řízení od začátku až do konce. Pojmy k analýze budou vybrány na základě vlastní rešerše, ovšem základním kritériem bylo **ověření výskytu pojmu ve více zdrojích** (literárních i internetových). Následně se dostaneme k závěru, kde bude zhodnocena použitá metoda a analyzované pojmy. Na konci práce bude umístěn výsledný glosář s termíny a jejich překladovými protějšky, přičemž by mělo být možné používat glosář i samostatně.

2 Pojmová analýza

Metoda, která je použita v této práci, se nazývá **pojmová analýza**. Ačkoli bývá při práci s textem málokdy zmíněna či popsána, je to nezbytná součást překladatelského procesu: „In terminological sources, concept analysis is **seldom defined** or mentioned, but it is implicitly regarded as an **integrated part** of terminology work, because concept is considered as a central element in terminological theory“ (Nuopponen, 2010, s. 5). Uspokojující vysvětlení pojmové analýzy nabízí Chromá a Klbal (2015, s. 215), kteří píší, že pojmová analýza spočívá v **porovnávání definičních znaků** výchozího pojmu (vyjádřeného termínem) a definičních znaků jeho potenciálního ekvivalentu v cílovém jazyce. Velmi podobnou definici nabízí i Sandrini (1996, s. 2): „Equivalence is defined on the basis of **corresponding conceptual features** which depend on the intention of the concept and its position in the conceptual system of the chosen subject field.“

Překladové ekvivalenty (nebo také překladové protějšky, jak jim říká Poldauf) mohou být buď **úplné, částečné**, nebo k jednomu termínu existuje **více ekvivalentů** (Knittlová, 2010, s. 25). Pokud ekvivalent neexistuje, je třeba nahradit termín opisem, kalkem nebo přejatým slovem, nebo jej nahradit zcela, pokud cílová skupina nezná reálii výchozího jazyka (Knittlová, 2010, s. 25). Jelikož se tato práce zabývá specializovaným typem jazyka a překladu, je nutné při hledání překladových protějšků postupovat opatrně: „[...] we must assume that legal terms from different legal systems **cannot be equivalents**, unless it is a consequence of complete identity of moral values, legal provisions, interpretation rules and forms of application of laws [...]“ (Sandrini, 1999, s. 105). Kromě toho je specifický i jazyk použitý v tomto typu komunikace, tedy právní jazyk, který patří do administrativního stylu a dle Knittlové (2010, s. 140) se vyznačuje **přesností, jasností,**

stručností a přehledností. Proto se tato práce pokouší nejen o provedení důkladné pojmové analýzy, ale i o zachování všech náležitostí právního jazyka při hledání a tvoření překladového protějšku v cílovém jazyce.

3 Kontinentální právní systém

Kontinentální právní systém (nebo také evropský právní systém) je nejrozšířenějším právním systémem na světě. Kromě Evropy, kde se vyvinul, totiž tvoří základ práva většinou i v zemích, které byly v minulosti kolonizovány Evropany (Osina, 2013, s. 173). Dle Gerlocha (2013, s. 106) se vyvinul na základě **římského práva** a jeho hlavním znakem je, že **psaný zákon** je prvotním pramenem práva („co je psáno, to je dáno“). Na rozdíl od angloamerického práva má v tomto právním systému soudce jasně vymezenou roli: „Soudce podle tohoto systému právo toliko nalézá, avšak nevytváří je (platí tu striktní zásada, že rozhodnutí soudcovské toliko ‚ius dicit inter partes‘)“ (Knapp, 1995, s. 92). Je ovšem pravda, že i v zemích s kontinentálním systémem práva má rozhodování soudců určitý vliv na utváření práva – ve skandinávských zemích dokonce do takové míry, že se tato rozhodnutí považují za **dodatečný zdroj práva** (Knapp, 1995, s. 92). Dalším odlišujícím znakem od angloamerického práva je to, že kontinentální právo se dělí na právo **soukromé a veřejné** (Gerloch, 2013, s. 106). Často se opomíná, že kontinentální systém není homogenní, ale dělí se do několika okruhů. Uvádím zde rozdělení podle Knappa (1995, s. 92–4):

- francouzský okruh
- německý okruh
- rakouský okruh
- švýcarský okruh
- skandinávský okruh

3.1 Právo České republiky

Dle Davida a Brierleyho (1978, s. 154) se československé právo vyvíjelo konzistentně s právem německým, rakouským a francouzským (okruh těchto tři systémů se někdy nazývá jako **románsko-germánská** právní rodina, například jej tak nazývají i výše zmínění autoři) – český

právní řád přesněji náleží k **rakouskému okruhu**⁶. Rakouský okruh se dle Knappa (1996, s. 114) opírá o rakouský občanský zákoník z roku 1811, kterým byla ČR ovlivněna až do rozpadu Rakouska-Uherska v roce 1918. Dalším významným vlivem bylo tzv. **socialistické (sovětské) právo**, které, jak tvrdí Knapp (1996, s. 117), se inspirovalo u západních zemí (Francie a Německo) a po druhé světové válce ovlivnilo nově vzniklé socialistické země, mezi které patřilo i Československo.

Od roku 1993, kdy vznikla samostatná Česká republika, platí **Ústava České republiky**: „Ústava ČR předpokládá existenci široké škály právních předpisů. Nejvýznamnější z nich je přirozeně **zákon**, jehož přijetí může iniciovat poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo kraje a jež se používá ke **zřízení orgánů** veřejné moci a **stanovení jejich pravomocí**, jakož i k **vymezení hranic práv a svobod** jednotlivců. [...] K provedení zákonů mohou orgány výkonné moci vydávat podzákonné právní předpisy, jimiž jsou **nařízení vlády ČR**, **vyhlášky** ústředních orgánů státní správy a **nařízení** krajů a obcí.“⁷ Jak bylo zmíněno výše, země s kontinentálním systémem práva mají jako hlavní zdroj práva psané zákony. Nicméně zajímavou informaci, která naznačuje vzdálenou podobnost našeho právního systému s *common law*, prezentuje na svém webu Akademie věd ČR, Ústav státu a práva: „Zanedbatelná však není ani role soudních rozhodnutí. To platí na prvním místě o nálezech Ústavního soudu, který má v rámci provádění kontroly ústavnosti pravomoc rušit zákony a podzákonné právní předpisy. Jedná-li jako tzv. negativní zákonodárce, mají jeho nálezy nepochybně **právotvorný význam**.“⁸ Toto je ale výjimka, takže psaný zákon zůstává na prvním místě – konkrétně pro tuto práci bude stěžejní zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (dále uváděn jako trestní řád).

4 Angloamerický právní systém

Angloamerický právní systém je označení používané pro právní systém zemí bývalého společenství Commonwealth. Tento systém vznikl v Anglii na základě tzv. **common law** (Knapp, 1995, s. 94). Angloamerický právní systém, jak už název napovídá, v současnosti sestává

⁶ *Ústav státu a práva Akademie věd ČR* [online]. [Citováno dne 1.3. 2017]. Dostupné na: <http://www.ilaw.cas.cz/index.php?page=50>

⁷ *Ústav státu a práva Akademie věd ČR*. [online] [Citováno dne 3.3. 2017] Dostupné na: <http://www.ilaw.cas.cz/index.php?page=49>

⁸ *Ibid.*

z **anglického práva** a z **práva USA**. Právní systém USA je založen na anglickém právu, které se v důsledku kolonizace rozšířilo do zemí tehdejšího Commonwealthu, ovšem toto právo se v USA v průběhu století značně modifikovalo (Knapp, 1995, s. 94). Původní anglické právo dnes nicméně platí ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska s výjimkou Skotska a patří pod něj i právo kanadské, právo australské a právo dalších zemí bývalé britské říše, ačkoliv najdeme mezi jednotlivými anglicky mluvícími zeměmi významné odchylky (Osina, 2013, s. 173).

Gerloch (2013, s. 107–8) vyzdvihuje následující rozdíly mezi kontinentálním a angloamerickým právním systémem:

- rozdíl v pramenech práva – v kontinentálním systému je hlavním pramenem právní předpis (zákon), v tom angloamerickém především precedent
- rozdíl v postavení soudců – v angloamerickém systému má soudce zásadní vliv na tvorbu práva
- rozdíl v právních institucích, terminologii a v dělení práva na odvětví
- rozdíl v pojetí právního státu

4.1 Anglické právo

Dle Davida (1972, s. 21) bylo anglické právo od 15. století **dualistické**. Základním pramenem bylo právo soudcovské, které vzniklo na základě dvou souborů pravidel:

- **common law** (vytvořené z pravidel vydaných královskými soudy ve Westminsteru)
- **equity** (vytvořené z pravidel Kancléřského soudu)

Obecně lze říci, že anglické právo je známé jako **precedenční** (popř. nepsané či zvykové) právo. Toto je pravda pouze zčásti, jelikož soudní precedenty jsou sice jedním z pramenů práva, ovšem ne výlučným. Jak tvrdí Knapp (1995, s. 95), v anglickém právu existuje více zdrojů práva:

- právo soudcovské
- právo zákonné
- právo obyčejové
- právní literatura

Právo soudcovské je vytvářeno rozhodnutími soudu, které mají povahu závazných **precedentů** (Cross, 1991, cit. dle Knappa, 1996, s. 165). Druhý typ práva, právo zákonné, je

nejvíce podobné kontinentálnímu typu práva. Jak ale upozorňuje Knapp (1996, s. 165), v angloamerickém právním myšlení je psaná forma práva chápána poněkud odlišně než v kontinentálním systému práva – je to jen jakýsi **základ soudcovské normotvorby** a v praxi se větší váha přisuzuje rozhodnutí soudce.

Právo obyčejové má dvě formy (např. Knapp, 1996, s. 165–6):

- ***general customs of the Realm*** (obecné obyčeje říše) – dnes už jen v ústavním právu, jinak bylo pohlceno *common law*
- ***local customs*** (místní obyčeje) – jejich význam je nepatrný

Nakonec tu máme právní literaturu, jejíž význam je však mizivý. Například Osina (2013, s. 179) říká, že právní literatura slouží spíše k **podepření názoru soudce**. Navíc se prý nepřihlíží ke všem literárním pramenům, ale jen k pár věhlasným dílům z minulosti, označovaným jako *books of authority*.

4.2 Právo USA

Jak je uvedeno výše, právo USA je **založeno na anglickém právu**, které se sem rozšířilo v důsledku kolonizace: „Formálně bylo *common law* instalováno po vzniku koloniální správy, když ho přijalo všech 13 kolonií, které později vytvořily USA.“ (Osina, 2013, s. 181) Jak ale podotýká Knapp (1995, s. 100), právo USA se od toho anglického značně **liší**, jelikož se poté vyvíjelo svou vlastní cestou. Pokud se tedy řekne, že v USA platí právo *common law*, není to synonymum pro anglické *common law*, nýbrž znamená to, že byl pouze převzat tradiční anglický způsob tvorby práva. Navíc na rozdíl od Spojeného království jsou Spojené státy **federací**, a tudíž se zde právo vytváří na dvou úrovních: na úrovni **federální** a na úrovni **jednotlivých států** (např. Knapp, 1995, s. 100).

V USA jsou za prameny práva uznávány (např. Knapp, 1996, s. 170):

- právo zákonné
- právo soudcovské

Knapp (1995, s. 100) říká o právu zákonném toto: „V oblasti práva zákonného je vztah federální legislativy a legislativy států řešen X. dodatkem k Ústavě Spojených států z roku 1791, v němž se praví, že pravomoci, které ústava nesvěřuje Spojeným státům a jejichž výkon nezakazuje

státům (roz. členským), jsou **vyhrazeny každému státu.**“ Co se týče práva soudcovského (*common law*), David a Brierley (1978, s. 386) tvrdí, že existuje tolik systémů *common law*, kolik mají USA států a že tedy neexistuje jedno federální *common law*. Zároveň ale tito autoři dodávají (1978, s. 386), že američtí právníci nenahlíží na soudcovské právo každého státu jako na úplně odlišný a nezávislý systém, ale že existuje základní **ucelenost soudcovského práva** v celých Spojených státech. Zásadní rozdíl týkající se soudcovského práva mezi Spojeným královstvím a USA je v podle Davida a Brierleyho (1978, s. 393) v tom, že na rozdíl od britských soudů **nejsou** americké nejvyšší soudy **vázány** svým **předchozím rozhodnutím**, a tedy mohou odmítnout platnost dříve vydaného rozhodnutí.

5 Česká republika

5.1 Přípravné řízení

Přípravné řízení je první fází trestního řízení. Trestní řád jej popisuje v § 12 odst. 10 jako „úsek řízení podle tohoto zákona od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.“ Jelínek a kol. (2013, s. 495) rozlišuje dvě funkce přípravného řízení: funkci **zajišťovací**, jelikož úkolem přípravného řízení je připravit podklady, shromáždit důkazy a zajistit osobu podezřelého pro budoucí vyšetřování, a funkci **rozhodovací**, jelikož na základě předchozího zajištění podkladů a osob musí orgány činné v trestním řízení rozhodnout, zda bude možné podat obžalobu (příp. jiný dokument, viz výše), nebo upustit od dalšího stíhání podezřelého. Jelínek a kol. (2013, s. 490) dále podotýká, že přípravné řízení probíhá **neveřejně**, protože existuje nebezpečí, že by mohlo být zmařeno obviněným či jinými osobami.

Přípravné řízení může mít v zásadě tři podoby (např. Šámal a kol., 2013, s. 481):

- **standardní přípravné řízení:** pokud se nejedná o výjimky v následujících dvou bodech, platí tento typ řízení pro všechny trestné činy;
- **rozšířené přípravné řízení:** trestné činy projednávané v prvním stupni u krajského soudu – typově to jsou závažné a skutkově komplikované trestné činy;
- **zkrácené přípravné řízení:** vztahuje se na méně závažné a typově jednoduché trestné činy, výsledkem může být návrh na potrestání, který obsahuje stejné náležitosti jako obžaloba s výjimkou odůvodnění (viz § 179d trestního řádu).

Ač je přípravné řízení počáteční fází trestního řízení, lze již během ní využít poměrně nový institut českého práva, který byl zaveden zákonem č. 193/2012 Sb., a sice **vyjednávání o vině a trestu** (§ 314o trestního řádu), které má původ v angloamerickém právu (Jelínek a kol., 2013, s.

547). Výsledkem vyjednávání o vině a trestu může být návrh na schválení dohody o vině a trestu, který podle Jelínka a kol. (2013, s. 548) slouží jako obžalovací dokument a podléhá schválení soudu. Pokud dojde k uzavření dohody o vině a trestu, nemusí v hlavním líčení probíhat fáze dokazování, čímž se zefektivní a zrychlí průběh trestního řízení: „Důsledkem sjednání dohody o vině a trestu je, že se obviněný **vzdává svého práva na projednání věci v hlavním líčení** a v zásadě také práva **podat odvolání** proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu“ (Jelínek a kol., 2013, s. 548). Výjimkou, kdy dohoda o vině a trestu nemůže být sjednána, je dle stránek Nejvyššího státního zastupitelství **řízení proti uprchlému** a podle Jelínka a kol. (2013, s. 549) ještě řízení ve **věci mladistvého** a řízení o **zvláště závažných trestných činech**, které jsou definovány v § 14 trestního zákoníku takto: „Zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.“ I když má tedy česká dohoda o vině a trestu určité limity oproti svému americkému protějšku, nemyslím si, že je to nutné reflektovat přímo v termínu – postačující by bylo použít přímý ekvivalent „*plea bargain*“ s tím, že by například v závorkách bylo zmíněno, že tuto dohodu nelze sjednat v řízení proti uprchlému, v řízení ve věci mladistvého a v řízení o zvláště závažných trestných činech.

Pro shrnutí tedy uvádím možné výsledky českého přípravného řízení:

- podání obžaloby
- podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu
- postoupení věci
- zastavení trestního stíhání
- rozhodnutí či vznik skutečnosti, která zastaví trestní stíhání
- jiné rozhodnutí ukončující přípravné řízení a vyšetřování

5.1.1 Shrnutí a překlad

Než přejdeme k další fázi trestního řízení, zkusme se zamyslet nad překladem přípravného řízení do angličtiny. České přípravné řízení se svým účelem a průběhem podobá americkému *pre-trial* (viz kapitola 6.1). Nicméně americké *pre-trial* zahrnuje ještě navíc *preliminary hearing*, což odpovídá českému předběžnému projednání obžaloby (viz kapitola 6.1.5). Navrhuji toto

nereflektovat při překladu samotného termínu – postačující překlad českého přípravného řízení by tak mohl znít „*pre-trial*“ nebo „*pre-trial proceedings*“.

Dále bylo popsáno, že přípravné řízení má tři formy – standardní, rozšířenou a zkrácenou. Jak ovšem vysvětluje Jelínek a kol. (2013, s. 501), „trestní řád užívá pouze pojmu zkrácené přípravné řízení. Termíny standardní přípravné řízení a rozšířené přípravné řízení jsou pojmy, které používá nauka a aplikační praxe.“ Proto se termíny „rozšířené přípravné řízení“ ani „standardní přípravné řízení“ nebudeme zabývat a zaměříme se pouze na zkrácené přípravné řízení. Dle Šámala a kol. (2013, s. 553) je účelem zkráceného přípravného řízení shromáždit všechny podklady v co nejkratší době, a proto může být způsob tohoto řízení na nejvyšší možnou míru **zjednodušen**. Proto navrhuji přeložit zkrácené přípravné řízení jako „*simplified pre-trial proceedings*“. Jak bylo napsáno výše, výsledkem zkráceného přípravného řízení je **návrh na potrestání**, který má stejné náležitosti jako obžaloba (kromě odůvodnění). Jak je uvedeno v kapitole 6.1.5, obžaloba by se dala přeložit jako *information*. Musíme ale reflektovat to, že návrh na potrestání neobsahuje zmíněné **odůvodnění**, jinak je to v podstatě **zjednodušená obžaloba**. Návrh na potrestání tak navrhuji přeložit jako „*simplified information*“.

5.2 Předběžné projednání obžaloby

Další fází trestního řízení je předběžné projednání obžaloby, které je **nepovinnou** fází trestního řízení: „Nejde o stadium obligatorní, kterým by muselo projít každé trestní řízení, neboť je omezeno na případy, kdy to nařídí předseda senátu po přezkoumání podané obžaloby a obsahu spisu včetně jeho příloh“ (Šámal a kol., 2013, s. 564). Podanou obžalobu tedy přezkoumá předseda senátu a posoudí, zda je nutné ji předběžně projednat v zasedání senátu anebo zda o ní může rovnou nařídít hlavní líčení⁹. Účelem předběžného projednání obžaloby je podle Šámala a kol. (2013, s. 564) **zhodnotit výsledky** předchozího řízení tak, „aby věc byla dostatečně připravena na její projednávání v hlavním líčení, které by mělo proběhnout, aniž by tomu bránily vady z předchozího řízení.“ Dalším účelem je zabránit neodůvodněnému projednávání věci v hlavním líčení, tzn. nejen šetřit čas a právní náklady, ale i chránit základní lidská práva a svobody (Šámal a kol., 2013, s. 565). Stejně jako fáze přípravného řízení, také předběžné projednání obžaloby má podle § 187

⁹ *Nejvyšší státní zastupitelství ČR* [online]. Brno. [Citováno dne 15.3.2017]. Dostupné na: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-izeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/stadia-trestniho-izeni>

trestního řádu probíhat **neveřejně**, není-li nařízeno jinak. Obžalobu navrhuji přeložit jako *information* (viz kapitola 6.1.5). Například Chromá (2003, s. 190) uvádí obžalobu jako „*formal accusation*“ nebo „*charge*“, což jsou další dva vhodné ekvivalenty. Jedním z možných překladů českého předběžného projednání obžaloby by dle mého návrhu mohl být „*non-public preliminary review of information*“.

Výsledkem tohoto stadia může pak podle Jelínka a kol. (2013, s. 490) být:

- nařízení hlavního líčení
- vrácení věci státnímu zástupci k došetření či upravení formálních nedostatků
- postoupení jinému orgánu
- zastavení trestního stíhání

5.3 Hlavní líčení

5.3.1 Obecně

Nejdůležitějším stadiem trestního řízení je hlavní líčení. Je to jádro trestního stíhání, protože, jak píše Šámal a kol. (2013, s. 577), se v této fázi završuje trestní řízení a rozhoduje se o hlavní otázce trestního řízení – tedy o vině obžalovaného a o trestu, případně o ochranném opatření, náhradě majetkové škody apod.: „Je to **obligatorní fáze**, která je v zásadě určena obžalovací zásadou. Obžaloba, obhajoba a rozhodování věci jsou rozděleny mezi samostatné procesní subjekty, jejichž profesní funkce jsou předem dány. Tím je vytvořen předpoklad pro sporný průběh řízení“ (Jelínek a kol., 2013, s. 573).

Jak píše Šámal a kol. (2013, s. 589), předmětem hlavního líčení je trestní věc, která je vymezena obžalobou podanou státním zástupcem. Šámal a kol. (2013, s. 590) dále podotýká, že v předsoudních stádiích trestního řízení má rozhodující postavení policejní orgán a zejména státní zástupce, zatímco v řízení před soudem a obzvláště v hlavním líčení zaujímá pozici rozhodujícího orgánu **soud**. Soud může být složen buď ze **soudního senátu**, nebo **samosoudce** (§ 314 trestního řádu): „Samosoudce koná řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let.“ Dle Šámala a kol. (2013, s. 152) může být samosoudcem a předsedou soudního senátu pouze **soudce z povolání**. Ostatní členové soudního senátu mohou

být buď také soudci, nebo **přísedící (laici)**, čímž se takto obsazený soudní senát podobá americkému institutu *grand jury*. Ovšem překládat „soudní senát“ jako *grand jury* by nebylo přesné, a to už například proto, že úloha soudců v USA a v ČR se značně liší (viz dále). Hall (2012, s. 314) píše, že americký systém práva je založen na **projednacím systému** (*adversarial system*), který by mohl být charakterizován následovně: „The basis of the American legal system in which a **passive judge** and jury seek to find the truth by **listening to opposing attorneys** who vigorously advocate on behalf of their respective sides“ (Cole, Smith a DeJongová, 2013, s. 374). Z toho vyplývá, že soudce je pasivní a hlavní roli zde hrají státní zástupce a obhájce obžalovaného, kteří se snaží přesvědčit soudce o správnosti svého tvrzení a přimět jej vydat rozhodnutí dle svých představ. Naproti tomu v českém řízení musí být soudce **aktivní**: „Soud odpovídá za správné a úplné zjištění skutkového stavu věci a za zákonné rozhodnutí“ (Jelínek a kol., 2013, s. 575). Cole, Smith a DeJongová (2013, s. 376) tvrdí, že je to proto, že kontinentální systém práva je založen na **vyšetřovacím systému** (*inquisitorial system*), kdy soudce zaujímá aktivní pozici při vyšetřování (např. musí pokládat otázky svědkům). Z tohoto důvodu by obě formy složení českého soudu (samosoudce a soudní senát) odpovídaly anglickému *bench trial*: „Bench trial is a trial conducted before a judge without a jury. In such trials, the judge decides both **questions of facts** and **questions of law**.¹⁰“ *Bench trial* tedy vylučuje možnost účasti poroty a předpokládá aktivní přístup soudce. Při překladu ale musíme reflektovat počet soudců (přísedících) u soudu. Mnou navržený ekvivalent pro samosoudce je „*bench trial with one judge*“ a pro soudní senát (o zpravidla třech lidech, viz Šámal a kol., 2013, s. 152) „*bench trial with three judges*“. Pokud by v soudním senátu místo soudců byli přísedící, tedy laici, navrhuji soudní senát přeložit jako „*bench trial with one judge and two non-professional judges*“.

Hlavní líčení je samo o sobě ještě rozděleno do několika podčástí (Jelínek a kol., 2013, s. 583):

- počátek hlavního líčení,
- dokazování,
- závěr hlavního líčení,
- rozhodnutí soudu.

¹⁰ USLegal [online]. [Citováno dne 10.4.2017]. Dostupné na: <https://definitions.uslegal.com/b/bench-trial/>

Tyto fáze ale nemusí být vždy součástí hlavního líčení, jelikož v hlavním líčení mohou nastat následující odklony¹¹:

- podmíněné zastavení trestního stíhání
- **narovnání**
- **trestní příkaz**
- podmíněné odložení podání **návrhu na potrestání**
- odložení věci za současného schválení narovnání
- odstoupení od trestního stíhání
- dohoda o vině a trestu

Nyní budou rozebrány termíny **narovnání** a **trestní příkaz** (návrh na potrestání je rozebrán kapitole 5.1.1 a dohoda o vině a trestu je rozebrána v kapitole 5.1).

Narovnání je dle Šámala a kol. (2013, s. 745) institut, ve kterém vstupuje do popředí zájem na tom, „aby sám obviněný důsledně **odčinil všechny následky** způsobené poškozenému **přčinem**.“ Základními znaky narovnání jsou (Jelínek a kol., 2013, s. 758–9):

- obviněný je stíhán pro přčín
- obviněný i poškozený souhlasí s narovnáním
- obviněný se přiznává ke spáchání skutku, pro který je stíhán
- obviněný uhradí škodu způsobenou přčinem, vydá bezdůvodné obohacení nebo složí na účet soudu částku na pomoc obětem trestného činu

Proti narovnání lze podat mimořádný opravný prostředek, a to **stížnost** (Šámal a kol., 2013, s. 748). Co se týče překladu, Nejvyšší státní zastupitelství ČR uvádí na anglické verzi svého webu termín „*settlement*“, což se zdá jako vhodný termín, jelikož *settlement* může znamenat „urovnání, vyřešení, náhrada“ a další: „Parties to a lawsuit resolve their difference **without having a trial**. Settlements often involve the **payment of compensation** by one party in satisfaction of the other party’s claims.“¹²

¹¹ Nejvyšší státní zastupitelství ČR. [online] Brno. [Citováno dne 17.3.2017]. Dostupné na: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-rizeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/odklony-v-trestnim-izeni>

¹² The Lectric Law Library [online]. [Citováno dne 20.4.2017]. Dostupné na: <http://www.lectlaw.com/def2/s097.htm>

Trestní příkaz je charakterizován v § 314 trestního řádu, který říká, že „samosoudce může **bez projednání věci** v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení.“ Z této definice je jasné, že nic jako trestní příkaz v USA neexistuje, protože Šestý dodatek Ústavy Spojených států amerických garantuje **všem** obviněným právo na **veřejný** soud. Trestním příkazem lze vyřešit řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let (Šámala a kol., 2013, s. 733). Proti trestnímu příkazu lze podat **odpor** (jeden z řádných opravných prostředků) – pokud jej odsouzený využije, trestní příkaz se ruší a soudce nařídí **hlavní líčení** (Jelínek a kol., 2013, s. 764). Pokud se opět podíváme na anglickou verzi Nejvyššího státního zastupitelství ČR, narazíme na termín „*criminal order*“. Například ale Hrabalová (2017, s. 21) s tímto překladem nesouhlasí a tvrdí, že nejčastěji užívaným ekvivalentem pro trestní příkaz v překladech právních předpisů EU je „*penalty order*“, s čímž by se dalo souhlasit vzhledem k následující definici termínu *penalty* v online slovníku The Law Dictionary: „A **punishment**; a punishment imposed by statute as a consequence of the commission of a certain specified offense.“ Možný překlad trestního příkazu do angličtiny by tedy byl „*penalty order*“.

5.3.2 *Počátek hlavního líčení*

Na počátku hlavního líčení se soudce ujistí, zda se dostavily všechny předvolané osoby včetně obžalovaného. Dle Šámala a kol. (2013, s. 594) lze uskutečnit hlavní líčení i v případě, pokud se **obžalovaný nedostaví** – soud musí vyřešit, zda je nutno vzhledem k jeho neúčasti líčení odročit, nebo zda jsou splněny předpoklady dle § 202 trestního řádu, za nichž lze provést hlavní líčení v nepřítomnosti obžalovaného. Po ujištění o přítomnosti důležitých osob nebo po splnění předpokladů pro uskutečnění hlavního líčení bez přítomnosti obžalovaného vyzve předseda senátu státního zástupce, „aby **přednesl obžalobu** a zeptal se poškozeného, zda poškozený navrhuje, aby obžalovanému byla uložena povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích způsobené trestným činem nebo k vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem“ (Jelínek a kol., 2013, s. 583–4).

5.3.3 Dokazování

Jak bylo zmíněno výše (viz kapitola 5.1), tato fáze hlavního líčení neprobíhá, byla-li mezi státním zástupcem a obžalovaným uzavřena dohoda o vině a trestu.

Dle Jelínka a kol. (2013, s. 584) začíná dokazování **výslechem obžalovaného**. Je v zájmu obžalovaného, aby se **vyjádřil k obžalobě**. V rámci vyjádření k obžalobě je obžalovaný vyzván, aby se buď přiznal ke spáchání trestného činu, nebo svou vinu popřel. Obžalovaný má právo, nikoliv povinnost vypovídat a k výpovědi ani k doznání nesmí být v žádném případě donucován (viz § 91 trestního řádu). Tento výslech obžalovaného je **zásadním rozdílem** mezi českým a americkým řízením, neboť v americkém řízení je výslech neboli vyjádření obžalovaného (*arraignment*) **samostatnou fází** uskutečněnou ještě před hlavním líčením, což je třeba reflektovat při překladu. Z češtiny do angličtiny by výslech obžalovaného mohl být přeložen jako „*arraignment within trial*“. Celá fáze dokazování by se do angličtiny dala přeložit jako „*arraignment, witness examination and evidence presentment*“ (srov. kapitolu 6.3.2).

5.3.4 Závěr hlavního líčení

Jak píše Jelínek a kol. (2013, s. 589), závěr hlavního líčení je tvořen dvěma samostatnými úkony: **závěrečnou řečí** a **právem posledního slova obžalovaného**. Po závěrečné řeči státního zástupce promluví poškozený, zúčastněná osoba, obhájce obžalovaného, případně obžalovaný. Po skončení závěrečných řečí (Jelínek a kol., 2013, s. 591) a před odchodem k závěrečné poradě udělí předseda senátu obžalovanému poslední slovo. Během projevu obžalovaného nesmí obžalovanému nikdo (ani soud) pokládat otázky. Pokud obžalovaný nevyužije právo na závěrečnou řeč, je třeba mu vždy udělit poslední slovo. Co se týče překladu těchto termínů, české závěrečné řeči by mohly být přeloženy přímým ekvivalentem „*closing arguments*“ (viz kapitola 6.3). Právo posledního slova obžalovaného ale v angloamerickém právu neexistuje. Existuje termín *right of reply*, který se může zdát adekvátním překladem práva posledního slova obžalovaného, ale není tomu tak¹³. Jedním z možných překladů práva posledního slova obžalovaného by tak mohl být doslovný překlad „*right to the last word*“.

¹³ Viz článek o *right of reply* zde: http://www.academia.edu/7344186/Right_of_Reply_A_Curtailment_of_the_Freedom_of_the_Press

5.3.5 Rozhodnutí

Šámal a kol. (2013, s. 605–10) uvádí následující možnosti rozhodnutí soudu v hlavním líčení:

- rozsudek
 - odsuzující
 - zprošťující
- usnesení o zastavení trestního stíhání
- usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání, schválení narovnání a o odstoupení od trestního stíhání mladistvého
- usnesení o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti
- usnesení o postoupení věci
- usnesení o přerušení trestního stíhání
- usnesení o vrácení věci k došetření

5.3.6 Shrnutí a překlad

V České republice je hlavní líčení **obligatorní** fází, která může probíhat buď před **samosoudcem**, nebo před **soudním senátem** – možnost zvolit si soud před porotou u nás neexistuje, protože porota je typicky americký institut. Dále v rámci hlavního líčení probíhá **výslech** neboli **vyjádření obžalovaného**, které je v americkém řízení samostatnou fází. Poslední zmíněné považuji za klíčový znak, který je třeba reflektovat v překladu. Jednou z možností překladu českého hlavního líčení by tak mohlo být „*trial including arraignment*“.

5.4 Opravné řízení

5.4.1 Obecně

Opravný prostředek je úkon v trestním řízení, který **nemusí být nutně součástí** trestního řízení (viz § 250 trestního řádu), ale lze jej použít v případě, kdy účastník trestního řízení **nesouhlasí** s rozhodnutím vydaným orgánem, který rozhoduje v daném trestním řízení: „Smyslem opravného řízení je **zvýšit záruky** při rozhodování orgánů činných v trestním řízení tak, aby pokud možno každé rozhodnutí bylo v souladu s požadavky zákonnosti a spravedlnosti“ (Šámal a kol.,

2013, s. 779). Pokud účastník trestního řízení využije některý z opravných prostředků, řízení přechází do fáze opravného řízení, tzn. že věc musí projednat **soud vyššího stupně** (Šámal a kol., 2013, s. 780).

Užití opravných prostředků má zpravidla tři účely (např. Jelínek a kol. 2013, s. 614-5):

1. **všeobecný účel** – zjistit skutkový stav věci, zjistit a odsoudit pachatele trestného činu, tento trestný čin správně právně kvalifikovat a uložit odsouzenému přiměřený trest,
2. **bezprostřední účel** – náprava konkrétního nesprávného rozhodnutí,
3. **širší účel** – zajišťování jednotného a správného výkladu zákona.

Opravné prostředky v českém trestním řízení se dělí (Jelínek a kol., 2013, s. 616–7):

- **řádné** – lze jimi napadnout nepravomocné rozhodnutí – Chromá (2003, s. 169) uvádí nepravomocné rozhodnutí jako „*judgment that is not final and conclusive*“:
 - odpor
 - stížnost
 - odvolání
- **mimořádné** – lze jimi napadnout pravomocné rozhodnutí – dle Chromé (2003, s. 259) je pravomocné rozhodnutí „*final and conclusive judgment*“:
 - dovolání
 - stížnost pro porušení zákona
 - obnova řízení

Pokud jde o překlad termínu „opravné prostředky“, nabízí se termín „*remedies*“. Například The Law Dictionary charakterizuje pojem *remedy* následovně: „Remedy is the means by which the violation of a right is prevented, redressed, or compensated.“ Jak uvidíme v kapitole 6.4, americké formy *remedies* se sice liší od těch českých, nicméně jejich účel je stejný, proto navrhuji opravdu použít pro překlad opravných prostředků termín „*remedies*“. Vzhledem k výše uvedenému překladu pravomocného a nepravomocného rozhodnutí by se řádné a mimořádné opravné prostředky mohly přeložit jako „*remedies against judgment that is not final and conclusive*“ a „*remedies against final and conclusive judgment*“.

5.4.2 Řádné opravné prostředky

5.4.2.1 Odpor

První řádný opravný prostředek v tomto výčtu, odpor, se podává proti **trestnímu příkazu** (viz § 314g trestního řádu). Může jej podat buď odsouzený, osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání, nebo státní zástupce. Pokud oprávněná osoba odpor nepodá (nebo jej nestihne podat v dané lhůtě), rozsudek se bere jako pravomocný. Oprávněná osoba se může také výslovně vzdát svého práva na odpor.

Jak bylo rozebráno výše (viz kapitola 5.3.1), trestní příkaz by mohl být přeložen jako *penalty order*. Odpor znamená, že trestnímu příkazu „odporujeme“, že s ním nesouhlasíme – a pokud s nějakým rozhodnutím soudu nesouhlasíme, lze se proti němu „odvolat“. Odvolání v obecném slova smyslu (nikoli odvolání popsané v § 245–265 trestního řádu) lze přeložit do angličtiny jako „*appeal*“ (viz kapitola 6.4.2). Navrhují tedy přeložit odpor jako „*appeal against penalty order*“.

5.4.2.2 Stížnost

Stížnost je řádný opravný prostředek, který se podává proti **usnesení**, přičemž usnesení je forma soudního rozhodnutí. Kromě usnesení ještě existuje další forma soudního rozhodnutí, a to **rozsudek** (způsoby rozhodování popisuje § 119 trestního řádu). Podle trestního řádu může usnesení vydat **soud, státní zástupce a policejní orgán**. Stížností lze tedy dle trestního řádu (§ 141) napadnout:

- každé usnesení policejního orgánu,
- usnesení soudu a státního zástupce – jen v těch případech, kde to zákon výslovně připouští a jestliže rozhodují ve věci v prvním stupni,
- usnesení nejvyššího státního zástupce – pouze tehdy, jestliže podle zákona o stížnosti přísluší rozhodnout soudu.

Co se týče překladu „stížnosti“, mohlo by lákat anglické „*complaint*“. Jak je ale popsáno v kapitole 6.1.1, *complaint* odpovídá českému trestnímu oznámení, takže je to nevhodný ekvivalent. Navrhovala bych opět použít spojení „*appeal against*“. Stížnost se podává proti usnesení, budeme tedy potřebovat přeložit usnesení. Z výše uvedených informací vyplývá, že usnesení je **rozhodnutí policie, státního zástupce nebo soudu**, čemuž by odpovídal termín

„*resolution*“: „The determination or decision, in regard to its opinion or intention, of a deliberative or legislative body, public assembly, town council, board of directors or the like.¹⁴“ Překlad stížnosti by tak mohl znít „*appeal against resolution*“.

5.4.2.3 Odvolání

Odvolání je posledním z tohoto výčtu řádných opravných prostředků. Institut odvolání v České republice je založen na pokud možno co nejdemokratičtějším principu a také na myšlence, že odvolání má být účelné a má zajistit spravedlivé rozhodnutí ve věci (Jelínek a kol., 2013, s. 623). Z tohoto důvodu je odvolání **přípustné proti všem rozsudkům soudů prvního stupně** (Jelínek a kol., 2013, s. 624). Každý rozsudek prvního stupně musí obsahovat **poučení o odvolání**, ve kterém se uvádí bližší informace (např. lhůta, během které lze odvolání podat). U odvolání se uplatní sloučení apelačního a kasačního principu, přičemž apelační princip má převahu (Jelínek a kol., 2013, s. 626).

Dle Šámala a kol. (2013, s. 809–11) může odvolání podat:

- státní zástupce
- obžalovaný
- osoba se samostatným odvolacím právem
- zúčastněná osoba
- poškozený

Předmět odvolání může být následující (Jelínek a kol., 2013, s. 630–1):

- všechny výroky rozsudku (ne však proti pouhému odůvodnění rozsudku)
 - pro skutkové vady
 - pro právní vady
- okolnost, že takový výrok nebyl učiněn
- řízení předcházející rozsudku

¹⁴ *The Law Dictionary* [online]. [Citováno dne 19.4.2017]. Dostupné na: <http://thelawdictionary.org/resolution/>

I při překladu „odvolání“ lze použít spojení z předchozích dvou příkladů, tedy „*appeal against*“. Odvolání se podává proti rozsudku soudu prvního stupně, tedy „*first-instance court judgment*“. Celý termín by tak zněl „*appeal against first-instance court judgment*“.

5.4.3 Mimořádné opravné prostředky

5.4.3.1 Dovolání

Jelínka a kol. (2013, s. 685) píše, že dovolání je opravný prostředek, který směřuje k nápravě vad nejzávažnějších typů rozhodnutí soudů v **prvním stupni**. Dle § 265 trestního řádu lze dovoláním napadnout pravomocné rozhodnutí ve věci samé, pokud soud rozhodl ve **druhém stupni** a pokud to zákon připouští. Jelínek a kol. (2013, s. 686) dále říká, že „dovoláním je možno odstranit jen **právní vady** pravomocných soudních rozhodnutí, resp. rozhodnutí, jež jim předcházela. Skutkové vady takových rozhodnutí jím lze napravit, jen když jsou důsledkem nesprávného právního posouzení skutku.“ Osoby, které jsou oprávněny podat dovolání, jsou podle Šámala a kol. (2013, s. 846) **nejvyšší státní zástupce** a **odsouzený**. U dovolání se uplatní **kasační princip**, tzn. že Nejvyšší soud zpravidla vrátí věc k novému projednání a požaduje nové rozhodnutí (Jelínek a kol., 2013, s. 620).

Zde bych navrhovala reflektovat při překladu fakt, že dovolání se podává proti rozsudku soudů druhého stupně. S přihlédnutím k překladům v kapitole 5.4.2 by celý termín mohl znít „*appeal against second-instance court judgment*“.

5.4.3.2 Stížnost pro porušení zákona

Jak píše Šámal a kol. (2013, s. 866), stížnost pro porušení zákona podává **ministr spravedlnosti** proti pravomocnému rozhodnutí soudu či státního zástupce. Účel podání této stížnosti je:

- náprava **právních vad** pravomocných rozhodnutí
- náprava **vadného postupu** řízení, které pravomocnému rozhodnutí předcházelo

Stejně jako u dovolání se zde uplatní **kasační (zrušovací) princip**, který společně s apelačním principem tvoří základ pro fungování českých opravných prostředků, přičemž obecně je určující princip apelační (ten je založen na tom, že pokud soud zjistí nesprávnost napadeného rozhodnutí, sám je napraví tak, že vynese nové rozhodnutí zbavené vad) (Jelínek a kol., 2013, s. 619–20).

Co se týče překladu tohoto termínu, podstatné bude reflektovat to, že stížnost může podat pouze ministr spravedlnosti a to pouze na úrovni právních vad či vadného postupu. První zmíněné by se mohlo vyjádřit přídavným jménem „*ministerial*“. Druhé zmíněné se dá dobře přeložit anglickým spojením „*on the point of law*“ (viz The Law Dictionary): „A term for **a matter of law** in a case that will depend on **existing statutes** and not from a matter of fact.“ Celý termín by tedy zněl „*ministerial appeal on the point of law*“.

5.4.3.3 *Obnova řízení*

Smyslem obnovy řízení je **odstranění nedostatků ve skutkových zjištěních**, ke kterým došlo proto, že v původním řízení nebyly známy všechny rozhodné skutečnosti a důkazy, jelikož tyto vyšly najevo až po tom, co původní rozhodnutí nabylo právní moci (Jelínek a kol., 2013, s. 723). Okruh pravomocných rozhodnutí, proti kterým lze obnovu řízení uplatnit, stanovuje § 277 a § 288 trestního řádu a jsou to:

- rozsudek (zprošťující i odsuzující)
- trestní příkaz
- usnesení o zastavení trestního stíhání
- usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání
- usnesení o schválení narovnání
- usnesení o postoupení věci jinému orgánu

Obnova řízení se může uskutečnit na základě **návrhu na obnovu řízení** (Šámal a kol., 2013, s. 881). Jak dále píše Šámal a kol. (2013, s. 886), po povolení obnovy řízení začne nové řízení buď v **přípravném řízení** (tam, kde předchozí přípravné řízení skončilo), nebo začne **na podkladě původní obžaloby** (tzn. většinou u předběžného projednání obžaloby). Jelikož tedy nevíme, které části řízení se uskuteční znovu, navrhuji při překladu použít souhrnné označení „*proceedings*“. Návrh by se dal přeložit jako *application* (viz The Law Dictionary): „A putting to, placing before, preferring a **request** or **petition** to or before a person.“ Celý termín by tak zněl „*application for new proceedings*“.

6 Spojené státy americké (USA)

6.1 Pre-Trial

Americké trestní řízení začíná stadiem *pre-trial*, které se skládá z následujících fází¹⁵:

- Investigation
- Charging
- Initial Hearing/Arraignment
- Discovery
- Plea Bargaining
- Preliminary Hearing
- Pre-Trial Motions

6.1.1 *Investigation and charging*

Například Robinson (2011, s. 568) charakterizuje počátek trestního řízení takto: „The criminal justice process usually begins with a report of a crime by a citizen or by a police officer. Typically an **investigation** follows to determine whether a crime has in fact been committed and, if so, by whom. Once a suspect has been identified, the investigation may continue in order to collect evidence for use in prosecution.“ Podezřelá osoba je dle Halla (2012, s. 485) po shromáždění dostatečného množství důkazů většinou **zatčena**. V některých případech týkajících se méně závažných trestných činů je podezřelá osoba vyzvána, aby se dostavila na policejní stanici a zatčení je nařízeno až v případě, že podezřelý toto odmítne. Hall (2012, s. 485) dále uvádí, že po vyšetřování vyplní policista (případně státní zástupce) dokument zvaný **complaint**, což je psané prohlášení, které obsahuje základní fakta o spáchaném trestném činu a v některých případech slouží jako **obžalovací dokument**. Na základě těchto znaků lze *complaint* přeložit jako „*protokol o trestním oznámení*“ (viz § 59 trestního řádu).

¹⁵ Viz např. stránky Ministerstva spravedlnosti USA: <https://www.justice.gov/usao/justice-101/steps-federal-criminal-process>

6.1.2 *Initial hearing/arraignment*

Poté následuje *initial hearing* neboli *arraignment*, což je úkon, který se děje většinou do 24 hodin od zatčení a zatčený je při něm předveden před soudce: „The magistrate confirms that the arrestee is the person named in the complaint and informs the arrestee of his or her constitutional rights, including the right to remain silent, the right to have counsel, and the right to have counsel appointed if he or she cannot afford one“ (Robinson, 2011, s. 569). V českém trestním řízení se vyskytuje podobný úkon, který ovšem není nijak oficiálně pojmenován: „Zatčená osoba musí být do 24 hodin odevzdána soudu. Soudce musí zatčenou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu“ (Šámal a kol., 2013, s. 274). Šámal tedy říká, že účelem tohoto úkonu je **vyslechnout** zatčenou osobu. Smyslem výslechu (alespoň podle českého práva, srov. § 91 trestního řádu) je obviněného poučit a klást mu dotazy, což souhlasí s výše uvedenou Robinsonovou definicí *initial hearing/arraignment*. Výslechy provádí v ČR i v USA **soudce**, takže na základě této a výše uvedené podobnosti by se *initial hearing* mohlo přeložit jako „*první výslech soudcem*“.

Pozor ale musíme dát při překladu termínu *arraignment*. V americkém trestním řízení má totiž *arraignment* **dva významy** – jednak je to ten výše popsáný (*první výslech soudcem*) a jednak je to označení pro úkon po podání obžaloby (viz kapitola 6.2). Je tedy důležité si nejdříve zjistit, v rámci jaké jurisdikce se tento pojem vyskytuje. Právě kvůli zmíněnému dvojímu významu *arraignment* je třeba opatrnosti při překladu – pro český pojem prvního výslechu soudcem můžeme v angličtině použít *initial hearing*, naopak termín *arraignment* není vhodné použít.

6.1.3 *Discovery*

Následuje *discovery*: „Státní zástupce musí poskytnout obviněnému kopie materiálů a důkazů, které plánuje použít u soudu. Tento proces se nazývá *discovery* a **probíhá od počátku řízení až do fáze hlavního líčení**. Státní zástupce má trvalou povinnost poskytnout obviněnému dokumenty a jiné informace, které souvisí s případem.¹⁶“ *Discovery* není tedy úkon v pravém slova smyslu, je to spíše „povinnost, zásada, nebo pravidlo“. V českém trestním řízení existuje podobný pojem, Šámal a kol. (2013, s. 202) jej uvádí jako **právo vyjádřit se ke všem skutečnostem**, které se

¹⁶ *United States Department of Justice* [online]. [Citováno dne 30.3.2017]. Dostupné na: <https://www.justice.gov/usao/justice-101/discovery>

obviněnému kladou za vinu a k důkazům o nich. Rozdíl je ovšem v tom, že výměna důkazů probíhá mezi **policejním orgánem a obhájcem** obviněného a státní zástupce funguje jako případný dozor nad tímto procesem (např. Jelínek a kol., 2013, s. 533–5). Americké *discovery* by tedy mohlo být do češtiny přeloženo jako „*zásada poskytování důkazů*“.

6.1.4 *Plea bargaining*

Stejně jako v českém přípravném řízení, i v tom americkém lze zahájit **vyjednávání o vině a trestu**: „From the point of filing the complaint, and sometimes before, until trial, the defense counsel and prosecutor may engage in **plea negotiations**“ (Robinson, 2011, s. 570).

Plea bargain v USA lze např. podle Veselé (2009, s. 2) rozdělit na tři typy:

- *charge bargain*: nejčastější typ dohody o vině a trestu – obžalovaný se přizná ke spáchání méně závažného činu, nebo jen k některým bodům obžaloby,
- *sentence bargain*: dohoda o výši trestu (návrh snížení trestu za prohlášení viny),
- *fact bargain*: nejméně používané – přizpůsobení okolností (skutkového průběhu a důkazů) tak, aby vyznívaly ve prospěch obžalovaného výměnou za prohlášení viny.

Důležitý je fakt, že podle Pavla (2013, s. 61) „americké právo nijak striktně nevymezuje zákonné podmínky přípustnosti ke *guilty plea*, tj. aplikovat jej lze za jakýkoli trestný čin s tím, že postačí, aby v předchozím *plea bargaining* bylo dosaženo mezi veřejným žalobcem a obviněným dohody.“ Toto je **zásadní rozdíl** oproti českému vyjednávání o vině a trestu, jelikož, jak bylo zmíněno výše, tento postup nelze uplatnit na závažné trestné činy, na řízení ve věci mladistvých a na řízení proti uprchlému. I tak ale mezi českou dohodou o vině a trestu a angloamerickým *plea bargain* převažují podobnosti, z nichž ty nejvýznačnější jsou (srov. např. Hall, 2012, s. 500 a Jelínek a kol., 2013, s. 547–8):

- šetří čas a soudní náklady,
- lze je sjednat již na počátku trestního řízení,
- podléhají schválení soudce,
- uzavírají se mezi obžalovaným (jeho obhájcem) a státním zástupcem,
- obviněný se tím vzdává některých svých práv (např. práva na odvolání),
- fáze dokazování v hlavním líčení neprobíhá.

Z angličtiny do češtiny se *plea bargain* překládá jako „*dohoda o vině a trestu*“ (viz zákon č. 293/2012).

6.1.5 *Preliminary hearing*

Preliminary hearing by se dalo přirovnat k českému předběžnému projednání obžaloby. Stejně jako u nás, ani v USA **nejde o povinnou fázi** – Hall (2012, s. 491) uvádí, že neexistuje žádné ústavní nařízení o nutnosti fáze *preliminary hearing*. Je to druhé setkání obviněného a soudce a jeho účelem je získat **nestranný názor** třetí strany, která zhodnotí všechny skutečnosti a vyvodí, zda existuje důvodná příčina spáchání trestného činu: „At the preliminary hearing, the court determines if **probable cause** exists to believe the accused committed the crime. If probable cause is found, the defendant is ‘bound over‘ to the next stage of the process. The next stage is either **trial or review by grand jury**. If probable cause is not established, the defendant is released“ (Hall, 2012, s. 491). *Grand Jury* je výhradně americkým institutem (2012, s. 492) a má obviněné chránit před neoprávněným trestním stíháním. Obecně má za úkol schválit podání obžaloby u tzv. *felonies* (zločiny): „Another screening stage for felonies is grand jury review to determine whether an **indictment** should be returned against a defendant. [...] A grand jury is made up of citizens who are called to meet regularly to review cases during a set term of perhaps several months“ (Robinson, 2011, s. 569). Jednání *Grand Jury* je neveřejné a obviněný nemá právo být přítomen (účastní se případně svědci).

Ačkoli mají americké *preliminary hearing* a české projednání obžaloby podobné účely, zřejmě nejvýznamějším rozdílem mezi je **způsob jejich provedení**: „*Preliminary hearing* can be quite lengthy compared to a defendant’s initial appearance. The hearing is adversarial. Witnesses are called, and the attorneys are allowed to make arguments“ (Hall, 2012, s. 491). České předběžné projednání obžaloby nic takového neumožňuje (je neveřejné). Na základě výše popsaných rysů lze usoudit, že americké *preliminary hearing* si zcela neodpovídá s českým předběžným projednáním obžaloby. Při překladu je třeba pamatovat na rozdíl uplatnění projednací zásady v americké období předběžného projednání obžaloby: projednací zásada zahrnuje „dvě proti sobě vystupující strany, které mají stejná práva“ (Hall, 2012, s. 315). Americké *preliminary hearing* by tedy mohlo být přeloženo jako „*předběžné projednání obžaloby podle projednací zásady*“.

Také musíme mít na paměti **název obžalovacího dokumentu**, který se v této fázi projednává. Úplně na začátku trestního řízení (viz kapitola 6.1) máme dokument zvaný *complaint*. V USA se totiž ve fázi *preliminary hearing* projednává věc podle dokumentu zvaném *information*, což je formální dokument, který obviňuje osobu ze spáchání trestného činu: „A document charging an individual with a specific crime. It is prepared by a **prosecuting attorney** and presented to a court at a **preliminary hearing**“ (Cole, Smith a DeJongová, 2013, s. 109). V případě, že po fázi *preliminary hearing* následuje ještě *grand jury review*, se *information* nahradí dokumentem *indictment* (Hall, 2012, s. 492). Zatímco *information* je termín, který by se dal použít i v českém prostředí, *indictment* je specifické, protože je to výsledek zasedání *Grand Jury* (srov. např. Cole, Smith a DeJongová, 2013, s. 109; Hall, 2012, s. 492–6 a Samaha, 2011, s. 561). Proto by neměl být použit při překladu z češtiny do angličtiny.

6.1.6 *Pre-trial motions*

Pre-trial motions jsou typické pro americký trestní proces a jsou charakterizovány takto: „*Motion* je **požadavek** státního zástupce nebo obhájce obžalovaného, který požaduje po soudu, aby rozhodl o určitých věcech ještě před tím, než začne *trial*.¹⁷“ *Motion* by se tedy mohlo přeložit jako „*požadavek*“, ale český právní jazyk spíše používá termín „*návrh*“ – návrh na potrestání, návrh na schválení dohody o vině a trestu apod. Do češtiny by tedy *motion* mohlo být přeloženo „*návrh*“. *Pre-trial motions* znamená, že se uskutečňují **před** hlavním líčením. V českém řízení máme před hlavním líčením „**přípravné řízení**“ a „**předběžné projednání obžaloby**“ – navrhuji vybrat pro *pre-trial* druhou variantu, „**předběžné**“. Překlad *pre-trial motions* by tedy zněl „*předběžné návrhy*“.

Hlavními typy *pre-trial motions* jsou podle Halla (2012, s. 506):

- *motion to dismiss* – žádost, která se podává, pokud obžaloba vykazuje závažné vady. Výsledkem podání této žádosti pak může být **zproštění obžaloby**¹⁸. Jeden z možných překladů by tak zněl „*předběžný návrh na zproštění obžaloby*“.
- *motion for change of venue* – *venue* je „místo konání soudu“, celý termín by zněl „*předběžný návrh na změnu místa konání*“.

¹⁷ *United States Department of Justice* [online]. [Citováno dne 3.4.2017]. Dostupné na: <https://www.justice.gov/usao/justice-101/pretrial-motions>

¹⁸ *Ibid.*

- *motion to suppress* – týká se důkazů. Některé důkazy totiž bývají získány nelegálním způsobem, a je třeba **vyložit přípustnost takovýchto důkazů**: „Objection at trial to the admission of such evidence is one method of excluding such evidence. Another is by way of a motion to suppress prior to trial“ (Hall, 2012, s. 506). Překlad *motion to suppress* by tedy mohl znít „*předběžný návrh na vyloučení některých důkazů*“.

6.1.7 Shrnutí a překlad

Pre-trial a české přípravné řízení mají hodně společného. Při překladu do češtiny bude vhodné brát v úvahu **výskyt předběžného projednání obžaloby** (*preliminary hearing*) v rámci fáze přípravného řízení. Jedním z možných překladů (i když poněkud delším) by tak mohl být „*přípravné řízení včetně předběžného projednání obžaloby*“.

6.2 Arraignment

V americkém trestním řízení probíhá vyjádření obžalovaného k obžalobě během fáze zvané *arraignment*, což je **samostatný úkon** po podání obžaloby: „After the formal charge has been filed, the defendant is brought to the trial court for arraignment. This is the hearing at which the defendant is **read the formal charge** and is **asked to enter a plea**“ (Hall, 2012, s. 500). Jestliže obžalovaný odmítne poskytnout vyjádření k obžalobě, pak musí soud za obžalovaného vydat prohlášení nevinu a je nařízeno hlavní líčení¹⁹. Pokud se obžalovaný přizná ke spáchání trestného činu, *trial* probíhat nemusí: „By pleading guilty, defendants waive a host of rights. **The right to a jury trial and to be proven beyond a reasonable doubt** are two of the rights waived by a guilty plea“ (Hall, 2012, s. 500).

Obecně by fáze *arraignment* měla splňovat následující²⁰:

- veřejný charakter jednání,
- ujištění, že obžalovaný obdržel kopii obžaloby nebo návrhu na potrestání,

¹⁹ *Legal Information Institute* [online]. [Citováno dne 18.2.2017]. Dostupné na: https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/rule_11

²⁰ *Legal Information Institute* [online]. [Citováno dne 21.2.2017]. Dostupné na: https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/rule_10

- čtení nebo sdělení podstaty obžaloby nebo návrhu na potrestání obžalovanému,
- vyzvání obžalovaného, aby se vyjádřil k obžalobě nebo návrhu na potrestání.

Zásadním rozdílem je, že v českém prostředí probíhá vyjádření obžalovaného k obžalobě **v rámci hlavního líčení** jako první úkon fáze dokazování a tento úkon se nazývá **výslech obžalovaného** (Jelínek a kol., 2013, s. 584). Anglický termín *arraignment* (ve smyslu vyjádření obžalovaného k obžalobě jakožto samostatný úkon) by pak mohl být „výslech obžalovaného před hlavním líčením“.

6.2.1 Zvláštní případy prohlášení viny: *nolo contendere* a *Alford plea*

V USA existují kromě přiznání a popření viny ještě dva instituty, tzv. *nolo contendere* a tzv. *Alford plea* (§ 3438 *US Code*). První z nich, tzv. *nolo contendere*, v angličtině někdy také nazývané jako *plea of no contest*, pochází z latiny a volně se dá přeložit jako „nehodlám popírat“. Nutno podotknout, že užití *nolo contendere* není právem obžalovaného, je totiž možné jej užít pouze v některých státech a po předchozí domluvě se soudcem: „Některé státy neumožňují obžalovaným, aby požádali soud o využití prohlášení *nolo contendere*. Zákony o federálním trestním procesu toto prohlášení dovolují, ovšem jen s přivolením soudu.²¹“ Klíčovým znakem je, že prohlášením *nolo contendere* v podstatě obžalovaný **odmítá vinu, ale přijímá trest**: „V tomto smyslu se tedy jedná prakticky o prohlášení viny, nicméně samo vyslovení viny je ponecháno na soudu“ (Pavel, 2013, s. 63). Otázka viny poté není nijak přezkoumávána – důležité je, že z tohoto prohlášení vyplývají stejné důsledky, jako by obžalovaný prohlásil vinu. Jak se tedy liší prohlášení *nolo contendere* od klasického prohlášení viny? Za prvé tím, že prohlášením *nolo contendere* obžalovaný nepřiznává vinu, pouze přijímá trest²² a za druhé tím, že si využitím *nolo contendere* může v budoucnu pomoci u případného dalšího sporu: „The advantage of a no-contest plea over a guilty plea is that the no-contest plea cannot be used in a later civil proceeding against the defendant, whereas a guilty plea may be used“ (Hall, 2012, s. 501).

Druhý zvláštní typ prohlášení viny je tzv. *Alford plea*. Jedná se o prohlášení, které se poprvé objevilo v případě *North Carolina v. Alford*, 400 U.S. 25, ale není příliš upřednostňovaným

²¹ *Legal Information Institute*. Wex. [online] [Citováno dne 21.2.2017]. Dostupné na: https://www.law.cornell.edu/wex/nolo_contendere

²² *Legal Information Institute*. Wex. [online] [Citováno dne 21.2.2017]. Dostupné na: https://www.law.cornell.edu/wex/nolo_contendere

institutem amerického práva: „Despite the constitutional validity of *Alford* pleas, such pleas should be **avoided** except in the most unusual circumstances, even if no plea agreement is involved and the plea would cover all pending charges. [...] As one court put it, ‘the public might well not understand or accept the fact that a defendant who denied his guilt was nonetheless placed in a position of pleading guilty and going to jail.’²³“ Dle Pavla (2013, s. 63) odpovídá *Alford plea* v podstatě prohlášení viny, ovšem k samotnému uznání viny nedochází. Společným znakem *nolo contendere* a *Alford plea* je to, že není automatickým právem obžalovaného je použít a to, že jejich důsledky jsou stejné jako u prohlášení viny. *Alford plea*, stejně jako *nolo contendere*, lze využít pouze v některých státech²⁴. Kvůli specifičnosti obou prohlášení je při překladu navrhuji nechat ve svém původním znění – *nolo contendere* jakožto latinský termín se nechává tak (např. Hall, 2012, s. 496) a *Alford plea* by případně mohlo být přeloženo jako „*prohlášení podle Alforda*“ (např. Pavel, 2013, s. 63).

6.3 Trial

Fáze *trial* v americkém trestním řízení proběhne podle Robinsona (2011, s. 570) tehdy, pokud během *pre-trial motions* nedošlo k zamítnutí obžaloby a pokud se obžalovaný nepřiznal ke spáchání trestného činu. V americkém trestním řízení probíhá *trial* dvěma způsoby – jako ***trial by jury*** (*soud s porotou*), nebo ***trial by judge*** (*soud bez poroty*): „The Sixth Amendment has been interpreted to mean that defendants have a **right to a jury trial** for all offenses that may be punished with more than six months’ imprisonment. Most crimes that have as their maximum punishment less than six months are “petty offenses”, and there is no right to trial by jury.“ (Hall, 2012, s. 517).

Jednotlivé fáze jsou pak následující²⁵:

- *voir dire*
- opening statements

²³ *United States Department of Justice*. [online] [Citováno dne 25.2.2017]. Dostupné na: <https://www.justice.gov/usam/usam-9-27000-principles-federal-prosecution#9-27.440>

²⁴ *U.S. Legal Help for Businesses and Families*. [online] [Citováno dne 1.4.2017]. Dostupné na: <https://www.legalzoom.com/articles/the-alford-plea-guilty-but-innocent>

²⁵ *United States Department of Justice*. [online] [Citováno dne 5.2.2017]. Dostupné na: <https://www.justice.gov/usao/justice-101/trial>

- witness examination and evidence presentment
- closing arguments
- jury instructions
- jury deliberations and announcement of the verdict

6.3.1 *Voir dire a opening statements*

Termín *voir dire*, někdy nazývané také jako *jury selection*, pochází z francouzštiny a je to proces, při kterém se **sestavuje porota** (např. Hall, 2012, s. 534). Tento termín by se dal přeložit jako „*sestavování poroty*“. Další úkon, *opening statements*, charakterizuje např. Samaha (2011, s. 454) takto: „Prosecutors and defense counsel can make **opening statements**—that is, address the jury before they present their evidence.“ Pokud pomineme fakt, že v České republice neexistuje institut poroty, v českém trestním řízení **není státnímu zástupci ani obhájci dovoleno promluvit** k soudci dříve, než ve fázi dokazování (např. Šámal a kol., 2013, s. 594–5). Nic jako *opening statements* tedy v českém trestním řízení neexistuje, ale na základě Samahovy definice a s přihlédnutím k faktu, že *statements* se vyskytují v „úvodu“ hlavního líčení, jeden z možných ekvivalentů by mohl být „*úvodní řeči*“ – *statements* jako „řeči“ proto, že v českém trestním řízení existují „závěrečné řeči“.

6.3.2 *Witness examination and evidence presentment*

Poté následuje nejdůležitější fáze, což je předložení důkazů a výslech svědků. Tato fáze nemá ucelený název (srov. např. Hall, 2012, s. 535, stránky Ministerstva spravedlnosti USA nebo Samaha, 2011, s. 454) a navíc se v ní dle Robinsona (2011, s. 570) uplatní projednací zásada (ta je popsána v kapitole 6.1.5). Ovšem smysl této fáze je stejný jako u českého dokazování: „Following opening statements, the prosecutor begins **direct examination** of his first **witness**. [...] During direct examination, the prosecutor can introduce evidence such as a weapon or something from the crime scene. Following the prosecutor’s examination of a witness, the defense attorney has an opportunity to cross examine or ask questions to the same witness.²⁶“ Nakonec má i obhájce právo vyslechnout své vlastní svědky a přeložit důkazy.²⁷ Z toho vyplývá, že na rozdíl od českého

²⁶ *United States Department of Justice* [online]. [Citováno dne 15.3.2017]. Dostupné na: <https://www.justice.gov/usao/justice-101/trial>

²⁷ *Ibid.*

dokazování v tom americkém vůbec neprobíhá výslech obžalovaného, ale princip těchto fází je stejný. Witness examination and evidence presentment by se tudíž dalo do češtiny přeložit jako „dokazování“.

6.3.3 *Closing arguments*

Closing arguments charakterizuje Hall (2012, s. 536) takto: „Attorneys may argue both the facts and the law during closing arguments. [...] Closing arguments give the parties an opportunity to summarize the evidence and explain their positions to the jury.“ Podobně je to se závěrečnými řečmi v českém trestním řízení, které také slouží k vyjádření stanovisek stran: „Závěrečné řeči, i když zákon jejich obsah nijak nespécifikuje, slouží k tomu, aby strany (jejich zákonní zástupci či zmocněnci) a obhájce upozornili na skutečnosti, které jsou z jejich hlediska významné pro rozhodnutí věci a jež považují za prokázané nebo naopak za neprokázané“ (Šámal a kol., 2013, s. 600). Rozdíl je snad jen v tom, že v českých závěrečných řečech existuje **dané pořadí**: nejprve promluví státní zástupce, poté poškozený, zúčastněná osoba, obhájce obžalovaného (příp. obžalovaný) (Šámal a kol., 2013, s. 600). Vzhledem k podobnosti tohoto úkonu v českém a americkém řízení lze říci, že překlad termínu *closing arguments* bude „závěrečné řeči“ a naopak.

6.3.4 *Jury instructions a jury deliberations and decision*

Poslední dva úkony v českém řízení chybí, jelikož oba souvisí s porotou. *Jury instructions* je předposledním úkonem ve fázi *trial*: „Before jurors begin their deliberations, judges “instruct” them on what the law is and how they should apply it“ (Samaha, 2011, s. 458). *Jury instructions* by se tedy dalo přeložit jako „poučení poroty“.

Jury deliberations and decision je poslední fází hlavního líčení: „After the judge instructs the jury, she orders them to retire to a separate room under supervision and without interruption to deliberate until they reach a verdict“ (Samaha, 2011, s. 458). *Deliberations* je tedy proces, při kterém porota **rozhodne** o vině či nevině obžalovaného²⁸. Nabízí se tedy překlad „rozhodování poroty“, ale pro tento proces, který může být mnohdy zdlouhavý, by možná bylo vhodnější použít slovo „rokování“. Porota může vydat *decision*, což by bylo „rozhodnutí“ v nejobecnějším slova

²⁸ *United States Department of Justice* [online]. [Citováno dne 30.3.2017] Dostupné na: <https://www.justice.gov/usao/justice-101/trial>

smyslu. Mimo jiné lze pro její rozhodnutí použít i specifitější anglický výraz *verdict* (viz např. Hall, 2012, s. 537 a definice například ve slovníku *Merriam-Webster*), který lze přeložit jako „výrok poroty“ (Hrabalová, 2017, s. 29). Celý překlad *jury deliberations and decision* by tak zněl „rokování a rozhodnutí poroty“.

6.3.5 Shrnutí a překlad

Pokud se podíváme na právě popsané úkony fáze *trial*, zjistíme, že české hlavní líčení a americké *trial* mají společné:

- dokazování (v českém hlavním líčení je navíc zahrnuto vyjádření obžalovaného)
- závěrečné řeči

V českém hlavním líčení tedy chybí úkony spojené s porotou (*voir dire, jury instructions, jury deliberations and verdict*) a úvodní řeči (*opening statements*), naopak je tam zahrnut výslech neboli vyjádření obžalovaného k obžalobě (*arraignment*). Nicméně fáze dokazování a závěrečné řeči jsou společné pro českou i americkou verzi, takže nenavrhuji v překladu reflektovat absenci výslechu obžalovaného a z angličtiny do češtiny *trial* přeložit pouze jako „hlavní líčení“.

6.4 Postconviction remedies

Po vynesení rozsudku může odsouzený využít prostředky zvané *postconviction remedies* (často uváděné pouze jako *remedies*), kterými lze **napadnout rozhodnutí** soudu: „The way a right is enforced by a court of law when injury, harm, or a wrongful act is imposed upon another individual is called legal **remedy**.²⁹“ Zpravidla existují dva typy *remedies* – *habeas corpus* a *appeal* (Hall, 2012, s. 585).

6.4.1 Habeas corpus

Zařazení *habeas corpus* do *postconviction remedies* a vůbec do trestního řízení je trochu sporné, protože se jedná o prostředek, který přímo napadá rozsudek trestního řízení v novém a odděleném **civilním řízení** (Samaha, 2011, s. 501). Navíc nemusí být využit až po vynesení

²⁹ *The Law Dictionary* [online]. [Citováno dne 10.4.2017]. Dostupné na: <http://thelawdictionary.org/legal-remedy/>

rozsudku – jak píše Hall (2012, s. 588), *habeas corpus* je možno využít v **jakékoli fázi trestního řízení**: „Through *habeas corpus* proceedings, an individual may attack **the lawfulness of confinement**, whether it be substantive or procedural in nature. Further, the conditions of confinement and the lawfulness of an imposed punishment may be reviewed by a *habeas corpus*“ (Hall, 2012, s. 588). Kvůli specifčnosti tohoto pojmu a kvůli jeho latinskému názvu navrhuji převést do češtiny výpůjčkou, tj. uvádět jako *habeas corpus* a případně před něj přidat spojení „opravný prostředek“, tak, aby celý termín zněl „opravný prostředek tzv. *habeas corpus*“.

6.4.2 Appeal

Appeal je opravný prostředek, který lze charakterizovat například pomocí následující definice, kterou nabízí Cole, Smith a DeJongová (2013, s. 469): „A **request** to a higher court that it **review actions** taken in a completed lower-court case.“ *Appeal* je tedy žádost o přezkoumání soudních kroků podaná k soudu vyšší instance. Pokud odsouzený *appeal* využije, musí počítat s tím, že se nezaručuje, že předchozí rozhodnutí soudu bude vždy přezkoumáno: „Appeals can be either **discretionary** or **of right (statutory)**. An appeal of right is one that the higher court **must hear**, if the losing party demands it, while a discretionary appeal is one that the higher court **may**, but does not have to, consider.“³⁰ Samaha (2011, s. 500) dodává ke *statutory appeal*, že toto zákonné právo na odvolání si vyvinul každý stát zvlášť, jelikož Ústava Spojených států amerických **neobsahuje** výslovné právo na odvolání. *Appeal of right* (statutory appeal) je tedy typ prostředku, kdy soud musí ze zákona předchozí rozhodnutí přezkoumat, naproti tomu *discretionary appeal* toto nezaručuje.

Co se týče typu rozhodnutí, proti kterému se *appeal* uplatní, říká Hall (2012, s. 586) následující: „To avoid unnecessary delay, only **final orders** may be appealed. Therefore, erroneous pretrial decisions are not corrected until appeal is taken, after the case is completed. Orders that may not be reviewed until after final judgment are those relating to **the suppression of evidence, discovery, and the sufficiency of the charging instruments**.“ *Appeal* se tedy smí podat pouze proti *final order*, což je „konečné rozhodnutí“: „An order or judgment of the Court that **finally**

³⁰ *Legal Information Institute. Wex* [online]. [Citováno dne 2.4.2017]. Dostupné na: <https://www.law.cornell.edu/wex/appeal>

disposes of the rights of the parties.³¹“ Hall (2012, s. 587) dále tvrdí: „Appellate courts review the record for **errors of law, not fact**. That means the appellate court will not examine the evidence and substitute its judgment for that of the trial court (or jury). However, the court will examine the record to make sure that sufficient evidence exists to support the judgment.“ Z výše uvedeného vyplývá, že *appeal* se vztahuje pouze na **právní chyby**, nikoli skutkové. Tento znak odpovídá dovolání (viz kapitola 5.4.3.1), jelikož dovolání se taktéž vztahuje pouze na právní chyby. Jako přímý ekvivalent k dovolání jej ale použít nelze, a to především proto, že pojem českého pravomocného rozhodnutí, proti kterému se dovolání podává, je známý pouze **kontinentálnímu právu** (Hrabalová, 2017, s. 21). Nicméně poslední uvedenou skutečnost („review for errors of law“) navrhuji při překladu tohoto termínu reflektovat, takže *appeal* by mohlo být přeloženo jako „*odvolání v právních otázkách*“.

6.4.3 Shrnutí a překlad

Na základě výše uvedených informací a na základě informací uvedených v kapitole 5.4.1 navrhuji přeložit *postconviction remedies* jako „*opravné prostředky*“, protože plní **stejný účel** (tj. přehodnocení předchozího rozhodnutí) a navíc se uplatňují ve **stejně fázi** trestního řízení.

7 Závěr

Tato práce měla za úkol analyzovat pojmy trestního řízení vedeného v USA a v ČR. V obecné rovině lze konstatovat, že složení srovnávaných řízení je velmi podobné (např. výskyt přípravné fáze, předběžného projednání obžaloby, hlavního líčení a opravného řízení v obou řízeních), nicméně způsob provedení těchto kroků a zásady uplatněné během celého řízení jsou značně odlišné, což je přirozené, neboť právo České republiky a Spojených států amerických operuje na zcela jiných systémech. Co se týče metody použité v této práci, pojmové analýzy, její provedení bylo klíčové pro pochopení různých pojmů a také sloužila jako základ při hledání a vytváření překladových protějšků. Tyto překladové protějšky musely zároveň dodržovat náležitosti právního jazyka, kterými jsou například přesnost a jasnost, nicméně požadavku stručnosti se vždy vyhovět nedá. Kvůli odlišnosti obou právních systémů je nutné někdy přidat vysvětlující termíny, což sice

³¹ *Duhaime's Encyclopedia of Law* [online]. [Citováno dne 7.4.2017]. Dostupné na: <http://www.duhaime.org/LegalDictionary/F/FinalOrder.aspx>

může navýšit počet slov v překladovém protějšku, ale je to určitě lepší, než přeložit termín stroze a spoléhat na porozumění příjemce textu. Souhrn výchozích termínů i jejich překladových protějšků je k dispozici níže.

8 Glosář

8.1 Termíny z češtiny do angličtiny

přípravné řízení	pre-trial, pre-trial proceedings
zkrácené přípravné řízení	simplified pre-trial proceedings
návrh na potrestání	simplified information
první výslech soudcem	initial hearing
dohoda o vině a trestu	plea bargain
předběžné projednání obžaloby	non-public preliminary review of information
trestní oznámení, protokol o trestním oznámení	complaint
obžaloba	information
hlavní líčení	trial including arraignment
dokazování	arraignment, witness examination and evidence presentment
závěrečné řeči	closing arguments
samosoudce	bench trial with one judge
soudní senát (většinou o třech lidech)	bench trial with three judges/bench trial with one judge and two non-professional judges
vyjádření obžalovaného/výslech obžalovaného u hlavního líčení	arraignment within trial
právo posledního slova	right to the last word
opravný prostředek	remedy

řádný opravný prostředek	remedy against judgment that is not final and conclusive
mimořádný opravný prostředek	remedy against judgment that is final and conclusive
pravomocný rozsudek	judgment that is final and conclusive
nepravomocný rozsudek	judgment that is not final and conclusive
trestní příkaz	penalty order
narovnání	settlement
usnesení	resolution
odpor	appeal against penalty order
odvolání	appeal against first-instance court judgment
stížnost	appeal against resolution
dovolání	appeal against second-instance court judgment
stížnost pro porušení zákona	ministerial appeal on the point of law
obnova řízení	application for new proceedings

8.2 Termíny z angličtiny do češtiny

pre-trial	přípravné řízení včetně předběžného projednání obžaloby
complaint	trestní oznámení, protokol o trestním oznámení
initial hearing/arraignment (in pre-trial)	první výslech soudcem
discovery	zásada poskytování důkazů
plea bargaining	vyjednávání o vině a trestu
plea bargain	dohoda o vině a trestu

preliminary hearing	předběžné projednání obžaloby podle projednací zásady
information	obžaloba
indictment	obžaloba (vydaná porotou Grand Jury)
arraignment (before trial)	vyjádření obžalovaného k obžalobě
nolo contendere	prohlášení nolo contendere
Alford plea	tzv. Alford plea, prohlášení podle Alforda
pre-trial motions	předběžné návrhy
motion to dismiss	přeběžný návrh na zproštění obžaloby
motion for change of venue	předběžný návrh na změnu místa konání soudu
motion to suppress	předběžný návrh na vyloučení některých důkazů
trial	hlavní líčení
trial by jury	soud s porotou
trial by judge	soud bez poroty
voir dire	sestavování poroty
opening statements	úvodní řeči
witness examination and evidence presentment	dokazování
closing arguments	závěrečné řeči
jury instructions	poučení poroty
jury deliberations and decision	rokování a rozhodnutí poroty
verdict	výrok poroty
postconviction remedies	opravné prostředky
habeas corpus	opravný prostředek tzv. habeas corpus
appeal	odvolání v právních otázkách

Summary

This thesis deals with concepts of criminal proceedings of the Czech republic and the USA. The method used for analysing these concepts is called conceptual analysis (described in chapter 2). Conceptual analysis consists in comparing relevant conceptual features of source-language concept (represented by term) and its potential equivalent in target language. It enables us to find or create translation equivalent more easily. However, since the legal systems of both countries are hugely diverse (continental law and american law based on common law), it is necessary to understand the principles of these legal systems first. That is why chapter 3 and 4 are dedicated to the description of continental law system, common law system and legal system of the USA. Then, the practical part follows. This part is structured into two subparts according to the countries. First, the criminal proceedings of the Czech republic is analysed; the criminal proceedings of the USA is the latter subpart. Although Czech and American criminal proceedings operate on completely different legal principles, there can be still found certain phases that are common for both countries (e.g. pre-trial, preliminary hearing, trial and remedies), however, the major difference rests within the way these phases are performed. For example, continental law system is based on inquisitorial principle, that means the judge has to be active during trial, meanwhile the legal system of the USA is based on adversarial principle, that is the attorneys present their arguments in front of the judge who is passive during trial. As the last component of this work, there is a glossary that contains all analysed terms arranged chronologically.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- COLE, George F. – DeJONG, Christina – SMITH, Christopher E. 2013. *The American System of Criminal Justice* [pdf]. 13th edition. Wadsworth Cengage Learning.
- DAVID, René. 1972. *Anglické právo*. Přeložil doc. JUDr. Leonard Bianchi, Csc. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- DAVID, René – BRIERLEY, John E. C. 1978. *Major legal systems in the world today: An introduction to the comparative study of law*. 2. vyd. New York: The Free Press.
- GERLOCH, Aleš. 2013. *Teorie práva*. 6. akt. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk.
- HALL, Daniel E. 2012. *Criminal Law and Procedure* [pdf]. 6th edition. Delmar Cengage Learning.
- CHROMÁ, Marta. 2003. *Česko-anglický právní slovník s vysvětlivkami*. 2. opr. a dop. vyd. Voznice: Leda.
- CHROMÁ, Marta – KLABAL, Ondřej. 2015. *Kapitola sedmá: Kvalita právního překladu*. In: Jitka Zehnalová a kol. *Kvalita a hodnocení překladu: modely a aplikace* [pdf]. Univerzita Palackého v Olomouci.
- JELÍNEK, Jiří, a kol. 2013. *Trestní právo procesní*. 3. akt. a dop. vyd. Praha: Leges.
- KNAPP, Viktor. 1995. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck.
- KNAPP, Viktor. 1996. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck.
- KNITTLOVÁ, Dagmar a kolektiv. 2010. *Překlad a překládání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.
- OSINA, Petr. 2013. *Teorie práva*. 1.vyd. Praha: Leges.
- ROBINSON, Paul H. 2011. *United States*. In: Edited by Kevin Jon Heller and Markus D. Dubber. *The Handbook of Comparative Criminal Law* [pdf]. Stanford: Stanford University Press.
- SAMAHA, Joel. 2011. *Criminal procedure* [pdf]. 8th edition. Wadsworth Cengage Learning.
- ŠÁMAL, Pavel – MUSIL, Jan – KUČHTA, Josef, a kol. 2013. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck.

Odborné články a práce

HRABALOVÁ, Joruna. 2017. *Terminology of criminal law: comparison between US/UK/Czech concepts* (bakalářská práce). Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra anglického jazyka a literatury.

NUOPPONEN, Anita. 2010. *Methods of concept analysis – a comparative study* (part 1 of 3) [pdf]. Finland: University of Vaasa.

PAVEL, Jan. 2013. *Dohoda o vině a trestu* (rigorózní práce). Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra trestního práva.

SANDRINI, Peter. 1996. *Comparative Analysis of Legal Terms: Equivalence Revisited* [pdf]. Austria: University of Innsbruck.

SANDRINI, Peter. 1999. *Legal Terminology. Some Aspects for a New Methodology* [pdf]. In: *Hermes Journal of Linguistics*, č. 22. Denmark: Aarhus School of Business.

VESELÁ, Hana. 2009. *Dohoda o vině a trestu v USA, Německu a na Slovensku*. Praha: Parlament České republiky, Parlamentní institut, srovnávací studie č. 5.283.

Internetové zdroje

DUHAIME'S ENCYCLOPEDIA OF LAW [online]. Dostupné na <<http://www.duhaime.org>>.

LEGAL INFORMATION INSTITUTE. *Legal Information Institute* [online]. Dostupné na <<https://www.law.cornell.edu>>.

US LEGAL, Inc. c2004–2016. *USLegal* [online]. Dostupné na <<http://definitions.uslegal.com/>>.

LegalZoom.com, Inc. *U.S. Legal Help for Businesses and Families* [online]. Dostupné na: <<https://www.legalzoom.com/>>.

NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ. *Nejvyšší státní zastupitelství Česká republika* [online]. Dostupné na <<http://www.nsz.cz/>>.

THE UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE. *United States Department of Justice* [online]. Dostupné na <<https://www.justice.gov/>>.

THE LAW DICTIONARY. Featuring Black's Law Dictionary Free Online Legal Dictionary 2nd Ed. [online]. Dostupné na <<https://www.thelawdictionary.org>>.

THE LECTRIC LAW LIBRARY [online]. Dostupné na <<http://www.lectlaw.com/>>.

ÚSTAV STÁTU A PRÁVA AKADEMIE VĚD ČR. *Ústav státu a práva Akademie věd ČR* [online]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/>>.

Zákony

US Code (dostupné na <http://uscode.house.gov/>)

zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád)

zákon č. 193/2012 Sb.

zákon č. 40/2009 Sb. (trestní zákoník)